

LANDSCHAPS- EN STEDESCHOON

DOOR LOUIS HOYACK

EEN stad is een gemeenschap van huizen en een landschap is een gemeenschap van de dingen en wezens der natuur. In dit begrip gemeenschap ligt de overeenkomst van beiden opgesloten. En die overeenkomst is voor het oogenblik belangrijker dan hun verschil. Uit het begrip gemeenschap kunnen desiderata worden afgeleid, waaraan stad en landschap moeten voldoen, zoo ze inderdaad als gemeenschappen mogen worden aangemerkt.

Het begrip gemeenschap behelst de volgende elementen: onderschikking, nevenschikking, ongelijkwaardigheid en ongelijksoortigheid.

Deze 4 elementen tezamen maken uit wat men noemt een organisch verband, en als de ordening juist is geschied, zien we als eindresultaat: harmonie. Het is de harmonie, die in den ganschen cosmos heerscht, en waardoor die cosmos eerst wordt tot een organische eenheid.

Het landschap, in zijn hoedanigheid van resultante aller cosmische krachten, is een verschijning van harmonie — zoolang de mensch de hand er niet willekeurig aan geslagen heeft. Het ongerepte landschap is de natuur zelve, voor zoover ze al haar ongelijksoortige en ongelijkwaardige voortbrengselen in een volkomen neven- en onderschikking heeft gebracht. Hemel en aarde, lucht, water, warmte en grond, flora en fauna, dat alles tezamen tot een cosmisch volmaakt evenwicht gebracht, vormt het natuurlijk landschap. De biologen weten het, want het is hun bekend, dat er tusschen de verschillende planten- en diersoorten, die een land bewonen, tusschen flora en fauna eenerzijds, en het klimaat anderszijds, tusschen de verschillende klimaatzônes een zeer subtielen samenhang bestaat, een samenhang die ten slotte resulteert in het tellurisch evenwicht. Dat tellurisch evenwicht moet gedacht worden als een vorm van gezondheid, evenals wat de mensch zijn gezondheid noemt niets anders is dan het juiste evenwicht tusschen alle in hem werkende krachten.

Esthetisch maakt het cosmisch juist funktioneerende, het cosmisch harmonische, zich aan onze sensibiliteit kenbaar als het schoone, omdat wij den wortel van ons wezen hebben in den wortel van het gansche heelal. Ons bewustzijn zegt ja tegen het cosmisch geordende, omdat wij er de wet van ons eigen wezen in herkennen. Het cosmische wordt zoo de norm aller schoonheid, het „schlechthin letztes” voor den estheticus. En dit is ook de reden waarom geen kunsttheoreticus het nog gewaagd heeft iets te beweren ten nadeele van het ongerepte landschap, maar waarom naturalisten zoowel als abstracten, als het er op aankomt, het hoofd ontblooten voor de majesteit der natuur.